

The image shows a scenic view of a hillside. At the top of the hill, there is a large, multi-towered stone church with a blue roof. The hillside is covered in lush green trees and vegetation. In the foreground, there are several stone ruins, including a prominent tower with a red arched opening and a smaller structure with a pointed roof. The sky is a clear, pale blue.

Николай Т. Гешев

СПИРАЛАТА НА ВРЕМЕТО

ГЕРОИТЕ

Ястребът уморено клюмаше на стойката. Беше летял повече по усет, отколкото със знанията, необходими да го доведат до гнездото, където се беше излюпил. Единствено любовта го водеше със своя мощен инстинкт към това забравено от хора и дивитвари място. Младата ястребка, излюпена в същото гнездо години след него, пиукаше тихо и го пощеше по изморените от дългия път и лошото време крила. Севаст Огнян погледна отново писмото в ръцете си. Сбърчи вежди, погледна късогледо напред и се замисли. Ястребът бе долетял с писмо от Станко – управителя на Ловешката крепост. Писмото беше първото получено след цяла неделя чакане и не звучеше обнадеждаващо. Севастът очакваше още четири птици да долетят в родното гнездо с вести от Търновград, Средец, Червен и Овеч. За съжаление те така и не долетяха обратно. Огнян изправи гръб и погледът му се проясни. Мислите му се насочиха към далечния Ловеч и към

отколешния му приятел Станко. Бяха другари от детска възраст, когато бащите им заедно служеха на царя Иван Александър в Търнов. Бяха и непримирими съперници също, във всяко отношение – както в игрите за първенство между останалите малчугани, така и в последвалото издигане в обществото. Открояваха се с със своята сила и честност. Когато Огнян получи севастката длъжност над Западната старопланинска областност, Станко специално прехвърли два дни пробег с кон от далечна Овчага, където беше назначен като млад кастрофилакс, за да поздравя подобаващо приятеля и съперника си. Три лета след назначението на севаста дойде и повишението на Станко като управител на Ловешката крепост. Три дни продължиха веселието и церемониите. Огнян се усмихна под мустак, сещайки се, че тогава излезе прозвището на другаря му – Кусам – заради това, че нямаше гозба или пиво, което да не опита.

Силен духом и телом беше другарят му, но дали заедно щяха да удържат на

турците, които напиха да преминат запад-нобалканските проходи. Повелята на цар Иван Шишман беше категорична – костите си оставете, проходите не отстъпвайте. Такива бяха тревожните мисли на севаста и липсата на вести от другите важни крепости го влудяваха. Беше страшно дори да помисли за последствията от евентуално падане на столицата. Откакто Търнов беше обграден от цялата поганска войска начело с кучеяда Баязид, всички съобщения от там бяха секнали. Благодарение на изменниците – войници от подбалканските райони, всички разузнавачи бяха разпознавани и хващани. Не само че не идваха вести, но и точно обратно – такива бяха събирани в полза на поганците от същите тези продажници.

С тъга се сещаше севастът за похода на царската войска начело със сърцатия и кадърен млад съцар Михаил срещу завоевателя Мурад, бащата на проклетия Баязид, за защита на планинската област около Ихтиман и богатото Средецко поле. Цял ден продължи битката без явно преимущество на нито една от страните. Българската вой-

ска броеше 10 000 опитни професионални войскари, турците не надхвърляха 15 000 чалми. Битката започна добре за българите, които бяха взели стратегически правилно височините над Еледжик и така контролираха подстъпите към Ихтиман и прохода Витиня. Младият съцар кипеше от желание да се втурне сам към врага и едва беше разубеден от застаналите около него сановници. В един момент Михаил мълчаливо шибна коня и се спусна в най-горещата точка на боя. Огнян реагира първи и увличайки със себе си един отряд от изпитаните ветерани, оставени като резерв, препусна след младия цар. За нещастие на българите обаче конят на съцаря Михаил падна изтърбушен от вражески ятаган и затисна ездача си. Това беше и краят на Михаила. Като глутница скочиха отгоре му неколцина спахии. Отбраните ветерани успяха да покосят всички тях, но нова озверена вълна замести падналите агаряни. Не можаха да издържат на напора старите воители, отрядът се стопи от сто на петдесет души,

а Михаил все още лежеше затиснат. Виждайки отдалия му се случай, емирът Мурад изпрати в бесен юруш останалите резервни спахии, които решиха съдбата на падналия цар и пазещите го ветерани. Така младият герой погина и това стана на заник-слънце, спомни си тъжно севастът. Едва успяха да вземат тялото на убития и да се отдалечат от полесражението. Съветниците на загиналия цар взеха решение войската да се върне обратно в Търнов, макар че изхода от стълкновението не бе решен. Паниката и скръбта казаха последната си дума и началници и редовите войскари отпаднаха духом, пораженската атмосфера беше обхвана всички. На другата сутрин българската войска се оттегли по обратния път през Витиня, носейки тялото на Михаила и оставяйки около две хиляди убити на полето. Така под планинските крепости бяха оставени да се защитават единствено от малките си постоянни гарнизони, а пътят към богатото Средецко поле бе отворен за османската войска. Мурад, разбира се, не закъсня да се възползва и така развръзката дойде с пада-

нето на голямата ключова крепост Средец през 1385 година. Бан Янука, последният кастрофилакс, бе отведен в плен, а по-късно прие и исляма.

Огнян поклати глава – прекалено бързо, да, прекалено бързо и лесно идваха успехите за враговете на християнското царство, ето няма и десет години откак се бяха настанили в Източна Тракия и бяха взели Адрианопол от ромеите, а вече бяха окупирали цялата долна земя, та и земите на запад чак до Пирина и Рила.

Стопила се беше воинската сила на царството, ето на – царят Иван, синът Александров, не разполагаше и с пет хиляди надеждни войскари. Къде бяха останалите, всички ли бяха преминали на страната на врага, питаше се Огнян укоризнено. Ето и той, макар и севаст, имаше на разположение едва хиляда воители, с които да защитава цялата планинска земя от Хоталич до Вратица, където свършваха пределите на Търновското царство.

Знаеше, че нямат плата от една година, но това ли беше най-важното, или

дългът да защитават цар и царщина в името на поколенията след тях? Този въпрос оставаше да виси в пространството и отговор за него еднозначен нямаше. Както нямаше и помощ отнигде. Видинския цар Срацимир така и не призна полубрата си Шишман за цар на българите и не смяташе да му помага, по-скоро гледаше на случващото се с Търновското царство като на Божие наказание.

Константин Велбъждки владееше многолюдна земя и имаше на разположение шест хиляди воители, но след смъртта на Вълкашин и Углеша се тресеше от страх само като чуе името на султана. Деспотът беше най-верният васал на Баязид, наречен Светкавицата. Отцепени по този начин от Търновското царство, българите от този край така и не се включиха в отбраната на родината. Ами добруджанският Иванко? За съжаление беше бледо подобие на оправния си баща. Откак Доротица почина преди девет години, Източното деспотство преживяваше дълбок упадък. Иванко се занимаваше с дребните крамоли на варненските богаташи и не виждаше по-далеч от носа си. Така

и не разбира защо трябва да обедини усилия с цар Иван Шишман и изпадна във васална зависимост от Баязид, без дори да е видял на живо поганската войска.

Севастът се отърси от тежките си мисли и заслиза към вратника на Урвич. Тук го посрещна млад, все още по момчешки неукрепнал младеж, с едва наболи косми по горната устна. Младежът се завтече и с едно хи-хип-ура се хвърли в лъжлива атака към Огнян. Севастът направи лъжливо движение наляво и когато младежът се втурна в същата посока, той го прегърна с дясната ръка:

— С какво се занимава днес, Никола, синко? – запита го бащата, когато тръгнаха обратно към крепостта.

— Обичайното тате, с отец Йована писахме на кожи историята на царството, после се упражнявах с войниците по стрелба с лък – отговори с потрепващ от напъгане да изглежда по-дебел глас младежът.

„Бързо иска да порасне – помисли си севастът, – още е на четиринадесет ла-

зарника, а вече преправя гласа си като мъж!“
– усмихна се вътрешно той. Какво пък, явно
времената бяха такива – ако не израснеш
бързо, си уязвим отвсякъде. А на глас попита:

— И къде си по-добър – в четмото и пис-
мото или във воинското обучение, сине?

Никола се поколеба за миг:

— В двете, тате, ама по ми върви с вой-
ниците май.

— Добре, сине, а – ето и така ти идва –
рече севастът усмихнат.

Към тях идваше красива мома, с венец
от горски цветя на главата. Поздравявайки
ги отдалече, Калина се завтече към тях.

— Здравей, тате, Никола сигурно вече
ме е накодосил – подсмихна се тя, гушкай-
ки се под лявата мишца на Огнян.

— Че има ли за какво – рече сърдито по-
малкият брат и се въртна назад, оставайки
със стражниците в двора на крепостта.

Севастът, придружен от дъщеря си, вле-
зе в болярската кула, където Калина сложи
софрата за вечеря. Огнян беше загубил жена
си наскоро и още не можеше да преодолее
липсата ѝ. Горкинята беше починала от огне-

ница година назад и почиваше погребана в семейната малка църквица в Урвич.

Стотникът Драгота, когото беше натоварил с отбраната на Урвич, го посрещна в затвореното каре на крепостта:

— Проверих запасите от оръжие: имаме три хиляди стрели и още толкова метателни копия, както и катран за десет казана. Запасите от храна ще стигнат за месец, а и щерната е пълна с вода.

— Добре, Драгота, виж стените околоръст, има паднали камъни и хоросан, та ще трябва да извикаш отроците от Ябланица да подсилят слабите места с градеж.

Севастът продължи към болярската постройка, следван от Драгота, и добави:

— Сутринта патрулът донесе, че отново са забелязани разбойници тъдява, много се активираха напоследък тези нехранимайковци. Ще се наложи да им правим хайка – след кратко мълчание добави: – Подготви петдесет момчета утре, ще поизлезем към върха да ги посплашим, без това им се стегна душата от това бездейно чакане.

На другата сутрин Драгота начело на петдесет войскари се отправи към Витиня на оглед. Отрядът се придружаваше от кучкари и цяла сюррия възбудено лаещи кучета. Около обяд видяха и първите следи от разбойниците, които, чувствайки се в безопасност в планината, бяха наклали огън и печеха мръвки от елен в импровизирания си бивак. Пушекът от огъня обаче ги издаваше и Драгота накара кучкарите да пуснат възбудените животни. Кучетата се втурнаха с бесен лай в гората, следвани от отряда войскари. Настана олелия, разбойниците, не очаквали нападение в този пущинак, се разбягаха във всички посоки. Преследвачите с хъс залавяха загубилите ума и дума разбойници с мрежи. Привечер развеселените отрядници докараха в Урвич вързани около двадесет мъже. Вратите на крепостта се отвориша и с песни и свирни групата влезе. Севастът дочу глъчката на пристигналите и излезе на пруста на болярския дом. Драгота скочи от коня и избърза към него усмихнат:

— Уловът излезе успешен, господство ти. Водим две дузини от тези бродяги. Ще

свършат чудесна работа по ремонта на стените, с яки мишци са, та камъните няма да им се опрат.

— Драгота, виж кой е главатарят им и го разпитай, виж има ли други като тях в гората – рече севастът и влезе обратно в дома.

Стотникът отдаде почест и се насочи обратно към насядалите на земята пленници и охраняващите ги стражи.

— Кой от вас е главатарят? Я да се изправи – избоботи тежко Драгота, свъсил вежди.

Сред групата се изправи брадясал мъж с прошарена дълга коса и див поглед в тъмните очи.

Облеклото му се състоеше от вълнен бял клин с навуца и цървули, придържан от широк пояс. В пояса бе запасана широка далматика с бродирани шевици. Пиринчена обица висеше от дясното му ухо, а в ръце мачкаше кожен калпак. Стотникът го огледа преценяващо и си помисли „Много зло е събрал в душата си този не-сретник!“, а на глас добави:

— Как е твоят име, откъде си родом?

Пленникът помълча минута, колебаейки се и оглеждайки на свой ред стотни-

ка. Поклати леко глава и каза с дрезгав глас:

— Трайко съм от Чирпан. А ти кой си? Гледам те на български войскар приличаш. На кого служиш – на Христа или на Мамона?

Драгота се учуди на въпросите, зададени от странника, не очакваше, че разпитът ще тръгне в тази посока и прекръствайки се, машинално отговори:

— На Христа Бога и на цар Иван Шишманна служба. Ама тебе като гледам, виждам слуга на нечестивия. Кажи, прошляко, що тъдява търсите, пътници по друмищата ли нападате или по селата пакости причинявате. Много станяхте напоследък, пък и чак от Чирпан си се довякъл тука да бесуваш – разпали се стотникът.

— Много сме, началнико, пръснати в планината. Всичките сме бегълци от агарянина. Взеха ми всичко, грабят, палят и убиват. Ето и нашият болярин Кръстан не рачи да даде Чирпан, та тръгна на бой с измаилтяните, и какво! Като мътна вълна ни удариха, Кръстана съсякоха, а нас разпиляха. Пръснахме се по планините да търсим спасение. Жена ми и децата отвлякоха, селото

подпалиха, не остана камък върху камък сложен – Трайко се огледа и показа с поглед: – Всичките тук сме в това положение, несретници сме ние, ала разбойници не сме. Пътник не сме заколили и в селата пакости не сме правили. Храним се с дивеч и горски плодове, ала как ще изкараме зимъска не знам.

Драгота огледа с нови очи пленените мъже. Наистина не изглеждаха като разбойниците, които беше виждал. Тези бяха с еднотипно тракийско облекло, неподходящо за планината, засега явно ги спасяваха летните жеги. Стотникът заповяда на стражата да раздаде храна и вода на пленниците, а самият той се върна към болярската кула, за да извести севаста, че са в грешка.

Севаст Огнян стоеше пред разпаленото огнище в трема и слушаше внимателно стотника. Драгота преразказа чутото от Трайко и изрази мнение:

— Тия не ще да са от горските хора. Като ги огледах, видях, че не са подготвени за планината, пък и оръжията им са никакви – пет лъка и дървени топори. Този,

дето им е главатар, спомена, че има още много от тях да се крият в планината, някои са жени и деца. Болярина Кръстан погубили проклетите агаряни, а от Чирпанската крепост камък върху камък не оставили.

Севастът замислено гледаше огъня, наблюдавайки играта на хвърчащите искри от пламтящите цепеници. Драгота погледна Огнян в очакване.

— Събери утре войскарите, вземете с вас и този Трайко. Намерите ли групи от тракийските бегълци, насочвайте ги насам. На мен воини ми трябва... с окървавени души. Тези ще се бият най-добре, защото имат за какво да мъстят. Останалите пленени пуснете свободни, да помагат по поправката на стените.

Стотникът кимна в знак на съгласие и излезе от болярската кула.

Рано другата сутрин Драгота начело на отряд от сто воини и с водач Трайко навлезе в планинските вековни дебри. Още привечер първите бежанци, насочвани от войскарите, пристигнаха пред крепостта Урвич. За неделя време се събраха около

петстотин мъже, жени и деца. Севастът препращаше негодните, жените и децата към близките подвластни планински селища. Така Ябланица се утрои, а Голям Извор, Троян и Колибите наоколо поеха останалата част от бежанците. Навсякъде бяха приети те добре от широкоскроените балканджии. По-късно част от тракийските бежанци основаха Ново село. Само след месец, когато планината се оцветяваше в червено и жълто, годните за оръжие мъже достигнаха немалката бройка от хиляда души. Около двеста жени и девойки с изричното одобрение на севаста се включиха към опълчението, търсейки мъст за погубена чест и семейства. Три месеца по-късно, следейки придвижването на османлиите и техните български помагачи, севаст Огнян изпрати подготовените за бой бежанци на позиции в прохода на Траян. От Търнов пристигна вестта за падането на столнината. Севастът очакваше с тревога нашествениците да атакуват и от север. Добре че там Ловеч се държеше...

Главният удар на османлиите дойде обаче от юг. Севастът бе завардил проходите с дървени палисади от колове и ровове пред тях, а постоянен гарнизон в наблюдателната кула на върха оповестяваше с пушечни и огнени сигнали приближаването на вражи войски. Агаряните нападнаха в три колони. Севастът изпрати подготвените хиляда войскаря и тракийското опълчение в очакване на удара. В Урвич бяха останали стотица воини под предводителството на Драгота. Тук бяха и децата на севаста.

Османлиите се укрепиха и започнаха пристъп след пристъп към укрепените позиции на защитниците.

Цял месец удържаха бранителите, не пуснаха жив човек да премине през прохода. Свършиха и стрели, и копия, мечовете се наръбиха като триони от многобройните стълкновения гърди в гърди. Камъне и дърве с грохот падаха върху главите на нападащите. Османлиите се отчаяха, жертвите бяха много, а резултатът никакъв. Тогава дойдоха на помощ отново войнуците от предпланината. Познавайки проходите като едната

си ръка, прекараха агаряните по кози пътеки в тила на изнемощелите защитници. Това бе краят на защитата на прохода Траянови врата. Нападението този път бе от две страни. Проявявайки чудеса от храброст и саможертва, държейки се три дена в адския обръч, сътворен от чужди и свои врагове, тук положиха кости, хиляда и петстотин български мъже и жени. В народната памет останаха светлите имена на Ивац, Хрищен и Драгой, както и на Боряна, Румена и Сърна...

Разкъсвайки гибелния обръч, севаст Огнян с оцелелите от сраженията при прохода бойци се изтегли към ключовата крепост Урвич. Тук трескавата подготовка вървеше с пълна сила. Стотникът Драгота бе впрегнал мъже, жени и деца в приготовленията. Тримата ковачи в крепостта не знаеха що е сън от неделя време, изготвяйки остриета за стрели и копия. Два катапулта и множество каменни гюлета стояха в готовност на стената току над

катаракта на крепостта. Разпределени на равни разстояния котли, пълни с разтопена черна смола, се подгряхаха денонощно. Когато севастът начело на оцелелите влезе в крепостта, всичко изглеждаше готово. Огнян прегърна изтичалите към него деца, усмихна се уморено и каза:

— Е, милички, дойде времето, когато Бог ще отреди – или ние, или те. Прегърна двете деца с двете си ръце и останаха така. Моментът премина, севастът ги отдръпна от себе си и заговори сериозно:

— Дъще Калинке, и ти, сине Никола, поемате с отец Йован към Бъдин. Заминавате по изгрев и ето подготвил съм писмо до кефалията на Белградец Енчо да ви поеме към Бъдин – замълча, загледан в разпятието на стената, после бавно и натъртено каза:

— А за баща ви е време е да изпълни царската заръка – жив агарянин да не мине през прохода.

В очите на Калина заиграха опасни пламъчета, но тя замълча, познавайки характера на баща си да не търпи никакви оспорвания на волята му. Никола обаче, който

все още не можеше да се владее, изпадна в детско негодувание:

— Аз оставам, аз ще се бия с тебе, тате! – и завладян от момчешко самохвалство, продължи: – Ще видиш, че ще избия повече агаряни от тебе!

— Не, Никола – строго се изправи севастът, – тръгвате утре и това е моята бащина воля! – след което излезе на карето в средата на крепостта да обсъди предстоящата обсада с Драгота.

Рано на другата сутрин от Урвич потегли малка група на коне, състояща се от свещеника, двете деца на севаста и трима придружаващи ги стражници. Огнян изпрати децата, проявявайки малко външни чувства, макар сърцето му да се късаше, а ушите му бучаха като при падаща вода. На следващия ден по обяд ордите на завоевателите стигнаха до Урвич, предвождани от прославилия се в Тракия главорез Арслан Хасан Кеседжия.

Преговорите за предаване на гарнизона бяха кратки и без успех. Нападателите започнаха атака след атака, но сърца-

тите защитници не смятаха да се предават лесно. Редом с останалите на крепостните стени се биеше и млад на вид, все още без набола брада воин, с красиво женствено лице. Никому не правеше впечатление неговото присъствие.

Крепостта беше защитена от запад и север от крепостна стена, под която се отваряше бездънна бездна. Единственият шанс на обсадителите беше да преодолеят ъгъла между южната и източна страна на крепостта, но там беше и съсредоточен гарнизонът на Урвич. След цяла неделя безплодни усилия, нападателите отстъпиха.

Севастът и стотникът се изправиха в страничната бойна кула, за да разберат на какво се дължи това затишие и видяха отдалечаващите се към гората трима воители с български ризници и шлемове.

Вечерта стотникът Драгота почука на вратата на болярската кула, влезе след поканата на севаста и доложи тихо:

— Открили са тайния водопровод по ганците, водата в щерната секна. Оставаме с вода за седмица време.

Севастът не реагира на чутото. Драгата бавно затвори вратата зад себе си на излизане...

Изминаха още две седмици след откритието, че нямат снабдяване с вода. Защитниците се движеха като сенки под палещото слънце на късното лято. Водата в щерната, която пазеха като зеницата на окото си, се изпаряваше бавно и зеленясваше. Скоро стана и отровна. Севастът мълчеше и мислеше тревожно: „Няма да издържим до първите дъждове. Хората отпадат и след ден-два агаряните ще влязат, без да заварят жив човек вътре“. На другата сутрин Огнян събра всичките сто и петдесет защитници в карето на крепостта и говори така:

— Братя, изборите са два: или умираме от жажда вътре като плъхове, или излизаме и се сражаваме срещу завоевателите.

Последва кратко мълчание, след което първо един по един воините, а след това всички завикаха:

— На бой, на бой!

Севастът ги огледа бащински и продължи:

— Тъй като виждам края си близко, сбогувам се с вас – вие, мъченици на Христовата вяра – правейки широк кръстен знак, сълзи закапаха от възпалените му от недоспиване очи.

Два часа по късно българската бойна тръба засвири, двата бойни барабана задумкаха. Нашествениците се разбуниха като наристано гнездо с оси, опитвайки се да разберат какво се случва.

Портите на крепостта се отвориха, скърцайки на железните си панти.

Българите начело със севаст Огнян се подредиха в боен строй пред крепостта с насочени напред мечове и копия. Стотникът Драгота гордо развяваше червеното знаме с извезан златен лъв с царска корона. Вратите на крепостта зад тях останаха отворени...

Нападателяте гледаха, невярвайки на очите си, появата на готовия за бой гарнизон пред себе си.

Арслан Хюсеин се впусна към коня, слагайки в движение силяха с оръжия на кръста си. Останалите османлии се мотаха, когато българският отряд атакува.

Благодарение на голямата си численост, давайки многобройни жертви, турците и техните помагачи успяха да отблъснат атаката и да обградят българския отряд.

В края на деня, под лъчите на залязващото слънце последният оцелял – севастът Огнян, целият в кръв, падна, посечен от вражите ятагани.

Арслан Хюсеин отрязва главата на севаста и вдигайки я с една ръка за косата, предизвика бурна радост сред своите подчинени. Арслана дюдюкаше, разтърсвайки главата, когато с изсвистяване многопера стрела се заби в шията му излизайки на педя от врата. Арслана погледна учудено към крепостната стена, виждайки как млада девойка, облечена с ризница, спуска бавно лъка, който държеше. Под дивият вой на рязаните диваци, момата направи кръстен знак, шепнейки, и се хвърли в пропастта. Давейки се в собствената си кръв, Арслан Хюсеин Кеседжия изпусна главата на севаст Огнян и падна възник на земята. Последното, което видя гаснещият му поглед, беше леката усмив-

ка, която беше застинала на лицето на отрязаната глава.

Никола, придружен от отец Йован, пристигна благополучно в Бъдин. Тук беше добре посрещнат от Константин, сина на цар Иван Срацимир, и изгнаника принц Фружин. Три години по-късно Баязид обсади града и отведе в плен цар Иван Срацимир и сина му Александър. Вторият син на царя Константин избяга в Сръбското деспотство. Научил за падането на Никопол и смъртта на баща си, Фружин беше заминал за Маджарско година по-рано. Никола възмъжа в планинското селище Берковица, тогава все още подвластно на болярина Костадин. Боляринът беше далечен роднина на младежа по бащина линия и приюти сирака, макар и неохотно. Когато навърши пълнолетие на деветнадесет, Никола хвана гората, където събра другари по съдба и ги организира в дружина. С тази дружина младият ратник участва в буната на Константин и Фружин от 1404-та до 1408 година. След неуспеха на царските синове, Никола начело на дружи-

ната се отпрати към Чурешкия проход и полуразрушената и изоставена крепост Урвич. Тук по заповед на младия войвода писарят Драгомир изчука в скалата известния надпис „Аз, Драгомир писах. Аз, севаст Огнян бях при цар Шишмана кефалия и много зло патих. В това време турците воюваха. Аз поддържах вратата на Шишмана царя“ в памет на славния си баща. Поби и кръстен камък на мястото, от което се беше хвърлила в пропастта сестра му Калина. Познавайки района от малък, Никола установи за постоянно дружината в хайдушко скривалище в пазвите на планината, откъдето нападаше турските военни отряди и обози, преминаващи през прохода. Легендите за неговото хайдутуване влязоха във фолклора на благодарните планинци.

Край

